

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Taipale, Sakari

Title: Digitalisaation harmaat sävyt

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Taipale, S. (2017, 08.11.2017). Digitalisaation harmaat sävyt. Tiedeblogi.
<https://www.jyu.fi/fi/blogit/tiedeblogi/tiedeblogissa-sakari-taipale-digitalisaation-harmaat-savyt>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Sakari Taipale: Digitalisaation harmaat sävyt

Väestön ikääntyminen ja digitalisaatio muodostavat yhtälön, jonka lopputulemaksi toivotaan palveluiden helpompaa saatavuutta ja julkisten menojen säästöjä.

Yhteiskuntien digitalisoitumista kuvaavat mittarit antavat kuitenkin aihetta pohdiskeluun ja herättävät epäilyä. Ikäihmisten teknologiaosaaminen on jäljessä muita, ja he ovat usein haluttomia kuluttamaan uusiin laitteisiin ja palveluihin, jotka kokevat tarpeettomiksi.

Tutkimuksen valtavirralla ja julkiselle ikääntymis- ja teknologiapuheelle on yhteistä juuri vanhojen ihmisten niputtaminen yhdeksi "harmaaksi" ryhmäksi; ryhmäksi, joka ei erotu millään tavalla edukseen ja on erilainen kuin kaikki nuoremmat ikäluokat. Suurimmat digitaaliset kuilut ovat kuitenkin siirtyneet myöhempisiin elämänvaiheisiin. Digitaalisten teknologioiden ja palveluiden käytössä erot ovat nyt kaikkein suurimmat nuorten vanhojen ja kaikista vanhimpien välillä. Tätä ilmiötä on alettu kutsuaan harmaaksi kuiluksi – *the grey divide*.

Tilastoissa ja tutkimuksissa harmaa kuilu tahtoo jäädä pimentoon. Maaliskuussa 2017 julkaistiin EU-kansalaisten arjen digitalisaatiota ja automatisaatiota koskevia asenteita kuvaava Eurobarometri. Näissä tilastoissa kaikki 55-vuotiaat ja sitä vanhemmat on niputettu vanhoiksi. Myös esimerkiksi Kanadan televiestintäteollisuus luokittelee kaikki 55-vuotiasta ylöspäin "vanhemmiksi käyttäjiksi" (Sawchuk & Crow 2011).

Vanhojen ihmisten heterogeenisuutta teknologioiden käyttäjinä ei näiden laajojen kaatoluokkakategorioiden avulla tunnisteta. Eliniän ennusteen piteneminen näkyy onneksi vähitellen myös uusissa tilastointikäytännöissä. Tilastokeskuksen Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tilastossa vastaajien yläikäaja nostettiin 74:stä 89 vuoteen vuonna 2013. Tuloksia on nyt myös alettu erittelemään 55–64, 65–74 ja 75–89-vuotiaiden välillä.

Ikääntyminen ja vanhuus ovat korostuneesti kontekstisidonnaisia ilmiötä. On silmiinpistävä, että pelitutkijoille yli 45-vuotiaat muodostavat toisinaan vanhojen pelaajien kategorian. Gerontologiassa vanhuus taas on selvästi oma elämänvaiheensa, johon kuuluu elämän loppumisesta muistuttava toimintakyvyn heikkeneminen ja ulkopuolisen avun tarpeen kasvu. Kun vanhenemiseen liitetään merkitys teknologisesta osaamattomuudesta, nuorestakin tehdään helposti apua tarvitseva, kömpelö "vanhus".

Vuonna 2018 käynnistyvässä Jyväskylän yliopiston koordinoimassa Ikääntymisen ja hoivan huippuyksikössä paneudumme ikääntymiseen liittyviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja haasteisiin. Tutkimme muun muassa ikäihmisten omaehtoista teknologian käyttöä sekä niitä lukuisia tapoja, joilla läheiset auttavat ja osallistavat heitä digitaalisten palveluiden käytössä.

Emme ole siis vain paikantamassa harmaan kuilun jyrkimpiä reunoja ja yllättävimpiä syvänteitä, vaan etsimässä niitä harmaan sävyjä, jotka on piilotettu dikotomisten jaotteluiden ja laajaksi paisuneen "vanhat teknologian käyttäjät" -kategorian sisälle.

Sakari Taipale, akatemiaturkija, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, 8.11.2017

URN:NBN:fi:ju-201711084169